

Præmisser, fra hvilke jeg i min tidligere Artikel gik ud; at drage Slutninger ud fra disse, tør jeg derimod trygt overlade til min ærede Modstander selv.

1. Det første Punkt, der da ligger for, er den Symbolik, Fru Wicksell bringer til Anvendelse, idet Ægteskabets Udvikling sammenstilles med en Linie. Fru W. mener, at jeg opfatter denne Udvikling som en ret Linie, der er bestemt i hele sin Længde, naar den er bestemt i to af sine Punkter; derimod mener hun selv, at en brudt Linie vilde være et mere passende Billede. Allerede i Anvendelsen af disse Billeder ser jeg en ikke ringe Misforstaaelse af min Maade at opfatte Sagen paa. Skulde jeg tale billedligt, vilde jeg sammenligne Ægteskabet med en Plante, der i de forskellige Kulturtilstande kan have et meget forskelligt Udseende, men som bestandig maa have en Jordbund at voxe i. Mine Bestræbelser have været rettede paa at undersøge, hvad det er for en Jordbund, denne Plante hidtil bestandig, hvor forskellig den saa end har været, har vist sig at voxe i. Jeg har søgt at vise, at Forsøg paa at bringe den til at trives i en anden Slags Jordbund eller holde den i Live uden nogen som helst Jordbund bestandig ere mislykkede og at vi derfor, hvis vi ville undgaa Experimenter, som maaske kunne blive skæbnesvangre, bør sørge for, at den Jordbund, som hidtil har vist sig som den eneste brugbare, bevares. Hos primitive Mennesker er Ægteskabet en simpel Markplante, hvis Blomster ere uden Duft og Farve; hos Kulturmennesket er dette anderledes; og det er saa langt fra, at Fru Wicksell har Ret i at sige, at jeg betragter alle de Momenter, som gjøre sig gjældende i Ægteskabet foruden de materielle Interesser, som blotte Accessorier, at det ligesaa gjerne kunde siges, at jeg betragter Blomstens Duft og Farve som Accessorier, fordi jeg hævder, at denne pragtfulde Blomst saavel som det tarveligste Straa maa have en Jordbund at suge Næring af.

2. Jeg er enig med Fru W. i, at det er »Kjærligheden«, som for Kulturmenneskets Bevidsthed staar som det bærende i Ægteskabet. Jeg kan ogsaa være enig med Fruen deri, at Kjærligheden kan antage mange Former, som maa anses for at være lige berettigede og ædle. Men derfor er det dog meget vel muligt at tale om sand Kjærlighed i Modsætning til usand Kjærlighed, idet alle hine ligeberettigede Kjærlighedsformer kunne have noget fælles, hvorpaa de netop grunde deres Berettigelse. Jeg tænker mig, at jeg vil faa Fru W's Samstemmen, naar jeg nægter at anerkjende nogen Kjærlighed for sand, der ikke lever paa Tilliden til sin egen Varighed; der ikke absolut afviser den Tanke, at nogen anden Person nogensinde kunde blive mere for en, end den, man i Øjeblikket elsker, og at denne nogensinde kunde ophøre at være den, hvis Stemme beroliger en, og hvis Fortrolighed man søger og